

GÜNTHER SCHWARZ: BASISWISSEN: UMGANG MIT DEMENZKRANKEN MENSCHEN.

Psychiatrie-Verlag (Bonn) 2009.

ISBN 978-3-88414-476-3.

140 oldal

14,95 EUR

Németországban jelenleg mintegy 1,2 millió ember szenved demenciában, a 80 éves és az annál idősebb korosztály közel egyötöde érintett a betegségben. A demográfiai tendenciák következtében nem csak Németországban, de az európai társadalmak többségében az időskori elbutulás előfordulása növekvő tendenciát mutat, mely különösen az időseket gondozók számára jelent egyre nagyobb kihívást az ápolás-gondozás folyamatában. Günter Schwarz könyve alapvető ismereteket, jó alapot biztosít ahhoz, hogy a szakemberek megbirkózzanak a sokszor igen nehéz szakmai kihívásokkal.

A szerző pszichológus, több idősellátással foglalkozó intézmény társalapítója Baden-Württemberg tartományban, az idősgondozás gyakorló szakembere. A demens betegek gondozásában való jártassága, személyes tapasztalatai alapvetően meghatározzák a könyv szellemiségét.

Az előszó a betegség következtében átalakuló életminőség kérdésével foglalkozik, ami jelentős változáson megy át a szellemi hanyatlás folyamatában. Az alapkérdésekkel foglalkozó szakaszban nagyon röviden összefoglalja és ismerteti az általános tudnivalókat, továbbá a demencia különböző megjelenési formáit.

A következő fejezet (12-22 oldal) az orvosi ismereteket összegzi, foglalkozik a kiváltó okokkal, a diagnosztikus lehetőségekkel, valamint a leggyakrabban használt kezelési protokollokkal. A demencia nemcsak a memória-hanyatlás különböző súlyossági fokozataiban megjelenő megbetegedés, hanem a kognitív működések összetett károsodási zavara is. A demencia kialakulásáért az agy öregedési folyamatai és a kapcsolódó változások tehetők felelőssé, amelyek létrejöttében számos tényező játszhat szerepet. A szerző vitatja az öröklődés jelentőségét a betegség kialakulásában, inkább a molekuláris - és a biokémiai folyamatokban bekövetkező változások fontosságát hangsúlyozza.

A terápia esetében nélkülözhetetlen a gyógyszeres kezelés, a leggyakoribb gyógyszerekről, mellékhatásaikról és a szokásos adagolásról egy jól áttekinthető összefoglaló táblázat segíti az olvasót a készítmények közötti eligazodásban. Mindemellett Schwarz kiemeli az alternatív, nem gyógyszeres kezelések fontosságát, melyek gyakran igen hatékonynak bizonyulnak a kórlefolrás lassításában.

A könyv harmadik gondolati egysége (23-50 oldal) a betegség progresszióját, és a folyamat három szakaszát mutatja be. A változások és a tünetek felsorolásakor a már ismert klinikai szimptómák leírásán túl a hozzátartozók nézőpontját és a betegek betegség megélését is összekapcsolja a szerző, így világosan nyomon követhető a kórkép minden egyes aspektusa.

Kiemelt figyelmet szentel Schwarz az Alzheimer-kór szerepének és jelentőségének bemutatására a demencia kialakulásában. Az időskori elbutulás ábrázolásánál jól tapintható a szerző témakör iránti elköteleződése, érzékenysége, valamint a személyes tapasztalatok gazdag tárháza.

A következő fejezet (51-57 oldal) a betegség folyamatában jelentkező progresszív memóriazavarokkal foglalkozik, melyek rendkívüli módon megnehezítik a demensek és családtagjaik mindennapi életét. A memória zavara az első periódusban még nem feltűnő, rendszerint az időződés folyamatának tudják be, de az idő előrehaladtával a feledékenység fokozódik, kórossá válik, melyhez gyakran kapcsolódik a hangulati élet zavara is.

A terápiás lehetőségek ismertetése (58-107 oldal) igen széleskörű, s nem nélkülözi a kritikai hangvételt. A szerző véleménye szerint a kezelési eljárások problematikája abban rejlik, hogy a kezelési javaslatok többnyire nem tekinthetők specifikusnak a demencia minden megjelenési formájában.

Elgondolása szerint kognitív oktatási programokra van szükség, melyek hatása hasonló és összemérhető a demencia gyógyításában használt gyógyszerek hatásával. Külön kiemeli a valóság-orientált tréning (Das Realitäts-Orientierungs-Training ROT) jelentőségét a demens betegek kezelésében, ajánlása szerint már a veszélyeztetett csoportok esetében is hasznos lehet a gyakorlás. A valóság-orientált tréning az idős és dezorientált emberekkel való foglalkozás során a tanuláselméletre épít. A módszer fókuszában a személyes támogatás áll az időbeni- és térbeli orientációs zavarokkal küzdők esetében, amikor az újratanulási folyamat a mindennapi életben való eligazodást segíti. A kezelés folyamatában az egyéni érzelmek jól előhívhatók, hangsúlyozhatóak és a memória karbantartása is megvalósul. További terápiás lehetőségként említi a szerző a kognitív viselkedésterápiát, melynek segítségével a demencia kezdeti szakaszában lévő kliensek számára megkönnyítheti a negatív érzelmek elfogadását, feldolgozását.

A fejezet következő részében az önellátási képesség megtartását elősegítő terápiát (Selbsterhaltungstherapie SET) mutatja be Schwarz, a terápia fókuszában a demencia kórlefolyásában bekövetkező változásokhoz való alkalmazkodást, az intézeti ellátás minél későbbi időpontra történő kitolását elősegítő tevékenység áll.

Az utolsó gondolati egységben a demens betegek gondozói számára foglalja össze a testi – és a mentális gondozás legfontosabb elemeit.

A könyv következő fejezetében (108-123 oldal) a gondozás kihívásait ismerteti a szerző, felhívja a figyelmet a kommunikáció jelentőségére, melynek igazodnia kell a kliensek változó állapotához, a nyelvi kifejezőkészségek esetleges hanyatlásához. Véleménye szerint a gondozási folyamatok során a non-verbális kommunikáció kulcsfontosságú szerepet tölt be. A fejezetben található táblázat a demens betegek kommunikációjában bekövetkező esetleges változásokat, azok következményeit, valamint a támogatás és a segítség lehetőségeit foglalja össze, mely a szakemberek gyakorlati tevékenységét hatékonyan támogatja.

Jóllehet a legtöbb esetben a kezelés során a gyógyszeres terápiát helyezik előtérbe, az antipszichotikumok percepció zavarokat okozhatnak, téveszméket hívhatnak elő, így a gyógyszerek helyett, illetve azok kiegészítéseként kellő figyelmet kell fordítani az alternatív eljárások alkalmazására is.

A záró fejezetben (124-135 oldal) a szerző a betegség a családi rendszer működésére gyakorolt hatások ismertetésével foglalkozik. A demencia elfogadása a hozzátartozók számára igen nehéz folyamat, a szellemi hanyatlás, az egészségi állapotban bekövetkező változások végigkísérése megterheli a családokat, körükben szignifikánsan magasabb a pszichés zavarok, valamint a depresszió előfordulása. Schwarz az összegzés során röviden vázolja a társadalmi vitát tematizáló kérdéskörök időbeni változásait.

Az „Alapismeretek: A demenciában szenvedő beteg gondozása” című könyv a betegség valamennyi lényeges aspektusát bemutatja. A kötet nagyon világosan strukturált, tartalmazza a betegek gondozásának legfontosabb elemeit. A szerző nemcsak az általános ismereteket közvetíti, hanem a demencia és a demens betegekkel való foglalkozás egy kritikus, sok szempontú megközelítést adja. A könyv tömörsége, közérthetősége mellett teljes körű tájékoztatást nyújt a szakemberek, a laikusok, és a családtagok számára egyaránt, valamint szemléletével új távlatokat is nyithat a demens betegek ellátásában.

Brettner Zsuzsanna

BARBARA SCHNEIDER: SUBSTANCE USE DISORDERS AND RISK FOR COMPLETED SUICIDE

Archives of Suicide Research, 13:303 - 316, 2009

Copyright © International Academy for Suicide Research

ISSN: 1381-1118 print=1543-6136 online

DOI: 10.1080/13811110903263191

Az öngyilkosság jelentős népegészségügyi probléma, a WHO adatai szerint a világon évente közel egymillió ember hal meg öngyilkosság következtében. Barbara Schneider tanulmánya naprakész áttekintést ad a problémás szerhasználatról és az öngyilkossággal kapcsolatos kohorsz vizsgálatokról, valamint a pszichológiai boncolás (psychological autopsy) tárgykörében megjelent tanulmányokról. A szerző a 2009. április 30-ig angol és német nyelven, a PubMed-ben¹¹ megjelent, a témakörrel foglalkozó vizsgálatokat és tanulmányokat tekintette át annak érdekében, hogy választ találjon arra a kérdésre, valóban kimutatható-e a legális vagy illegális szerhasználat és az öngyilkosság közötti összefüggés.

A pszichológiai boncolással¹² foglalkozó tanulmányok – a módszert leggyakrabban Észak-Európában és az USA-ban alkalmazzák – következtetései szerint az öngyilkosok között magas a problémás szerhasználattal küzdők aránya. A nőknél általában alacsonyabb a szerfogyasztás, mint a férfiak körében. Ezt az állítást a pszichológiai boncolás módszerével végzett vizsgálatok is megerősítik, az öngyilkosságot elkövető férfiak egyharmadánál, míg a nők 15%-ánál bizonyítható a problémás szerhasználat.

Az öngyilkosság aránya magasabb volt a fiatalok esetében, azonban a kimutatható problémás szerhasználat alacsonyabb a kohorsz rátáin belül, mint az idős- és a középkorú korcsoportokban. A serdülők és a fiatal felnőttek körében az életkorral párhuzamosan nőtt a függők között az öngyilkosságok aránya. Bukstein és munkatársai tanulmánya a kontrollált pszichológiai boncolás módszerével végzett vizsgálat eredményeit közli, amely a serdülőkorú szerhasználók legjelentősebb öngyilkossági rizikófaktorai közé a súlyos depressziót, a

11 A PubMed az amerikai Nemzeti Könyvtár (National Library of Medicine) terméke, az orvostudomány és határterületei irodalmának web alapú adatbázisa.

12 „...az ún. lélektani boncolás módszere, amely az öngyilkosság tényét igyekszik tisztázni legelőször.” Buda Béla (2001/1997): Az öngyilkosság. Animula Kiadó, Budapest, pp. 69.